

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

26 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski (przewodniczący)

SSN Mariusz Załucki (sprawozdawca)

SSN Kamil Zaradkiewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 26 marca 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 4 listopada 2021 r., I ACa 190/20,
w sprawie z powództwa M. B. i M. R.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,

1. oddala skargę kasacyjną;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów po 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Mariusz Załucki

Krzysztof Wesołowski

Kamil Zaradkiewicz

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 17 grudnia 2019 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo M. B. i M. R. przeciwko Bank S.A. z siedzibą w W. o ustalenie, że umowa

o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych waloryzowany kursem CHF zawarta przez powodów z pozwanym 22 grudnia 2009 r. jest nieważna.

Sąd ustalił, że pozwany bank udzielił powodom kredytu na finansowanie zakupu na rynku wtórnym spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego oraz refinansowanie części wkładu własnego, w kwocie 210 000 zł waloryzowanej do CHF.

Zgodnie z umową kredyt miał być spłacany na podstawie nieodwoływalnego przez czas trwania umowy zlecenia dokonywania przelewu z rachunku określonego w umowie (§ 6 ust. 1). Zgodnie z § 8 ust. 1 umowy kwota uruchomianego kredytu wyrażona w walucie CHF była określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej obowiązującej w banku z dnia i godziny uruchomienia kredytu. Stosownie do postanowień umowy raty kapitałowo-odsetkowe miały być spłacane w złotych polskich po uprzednim przeliczeniu ich według kursu sprzedaży z tabeli kursowej banku obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 11 ust. 4). Zgodnie z § 13 ust. 7 umowy wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej a także spłata przekraczająca wysokość raty powodowała, że kwota spłaty była przeliczana po kursie sprzedaży CHF, z tabeli kursowej banku, obowiązującym na dzień i godzinę spłaty.

Sąd wskazał, że powodowie nie wykazali, aby ich interes jako konsumentów w omawianym stosunku zobowiązaniowym został w jakikolwiek sposób naruszony. W chwili zawierania umowy znali kwestionowane postanowienia, wiedzieli o tym, że kredyt jest waloryzowany do waluty obcej. Mieli również wiedzę w zakresie postanowień dotyczących ryzyka walutowego, spreadu walutowego, zmiennej stopy procentowej, zabezpieczenia kredytu i początkowo odnosili wymierne korzyści z wyboru tego rodzaju instrumentu finansowego. Raty kredytu waloryzowanego obcą walutą w dacie zawierania umowy przez powodów były niższe niż kredytu złotowego.

Sąd Okręgowy nie stwierdził zatem podstaw dla uznania kwestionowanych klauzul jako niewiążących powodów oraz nie dopatrył się podstaw nieważności umowy, czy też jej nieistnienia.

Wyrokiem z 4 listopada 2021 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił wyrok Sądu Okręgowego, uwzględniając powództwo o ustalenie nieważności umowy. Sąd

ocenił, że klauzule umowne służące przeliczeniu walutowemu godzą w równowagę kontraktową stron stosunku umownego. Bank niewątpliwie dysponował swobodą i dowolnością w kształtowaniu kursów walut. Tabele kursów walut tworzył sam.

Ponieważ istnienie postanowień abuzywnych powoduje konieczność ich wyeliminowania z treści umowy, Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że nie jest dopuszczalne uzupełnienie luki, powstałej w umowie kredytu po usunięciu z niej niedozwolonych klauzul indeksacyjnych, ustalonym zwyczajem na podstawie art. 56 k.c. lub stosowanym w drodze analogii art. 41 prawa wekslowego. Wyeliminowanie klauzul abuzywnych dotyczących przeliczania środków kredytu powoduje zaś, że umów nie da się wykonać, bowiem brak jest jednoznacznego sposobu przeliczenia na walutę obcą wypłaconych kredytów i przeliczenia rat, które uiszczać mieliby kredytobiorcy. W konsekwencji umowę niemożliwą do wykonania należy uznać za nieważną.

Wyrok Sądu Apelacyjnego został zaskarżony skargą kasacyjną przez pozwanego. W skardze sformułowano zarzuty naruszenia następujących przepisów prawa:

- art. 382 w zw. z: (i) art. 316 § 1 w zw. z art. 391 § 1 oraz w zw. z (ii) art. 235 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie ustaleń faktycznych bez jakiegokolwiek oparcia w materiale zgromadzonym przez Sąd pierwszej instancji albo z pominięciem dowodów zgromadzonych przez Sąd pierwszej instancji, a ponadto dokonanie odmiennej niż Sąd pierwszej instancji oceny zeznań powodów z naruszeniem zasady bezpośredniości (bez jej ponownego przesłuchania);

- art. 385¹ § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w braku rozróżnienia postanowień umowy odnoszących się do ryzyka walutowego (§ 1 ust. 3 A, § 1 ust. 3 umowy) oraz spreadu walutowego;

- art. 385¹ § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na tym, że Sąd *meriti* nieprawidłowo ustalił treść przesłanki jednoznaczności;

- art. 385¹ § 1 oraz art. 385² k.c. i art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w przyjęciu, że postanowienia umowy odnoszące się do ryzyka walutowego oraz spreadu walutowego są bezskuteczne z uwagi na ich abuzywność;

- art. 58 § 1 w zw. z art. 385¹ § 2 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie i przyjęcie, że umowa kredytu jest w całości nieważna z mocy prawa w związku z uznaniem niektórych postanowień umowy za niedozwolone zgodnie z art. 385¹ § 1 i 2 k.c.;

- art. 358 § 2 k.c. w zw. z motywem 13. dyrektywy 93/13 poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji zanegowanie możliwości wykonania zobowiązania powodów przy uwzględnieniu normy określającej wartość waluty obcej poprzez zastosowanie kursu średniego NBP;

- art. 58 § 1 w zw. z art. 385¹ § 2 w zw. z art. 5 k.c. oraz art. 189 k.p.c. oraz art. 6 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji RP oraz art. 2 i art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i bezpodstawne ustalenie nieważności umowy;

- art. 410 § 1 i 2 w zw. z art. 405 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i bezpodstawne uznanie, że powodowie spełnili na rzecz banku świadczenie nienależne.

Mając powyższe na uwadze pozwany wniósł m.in. o uchylenie zaskarżonego wyroku, przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi odwoławczemu oraz rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Powodowie, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniesli m.in. o jej oddalenie i rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie są zasadne.

W ostatnich latach do Sądu Najwyższego trafiło wiele spraw odnoszących się do problemów prawnych opisanych w skardze kasacyjnej przez skarżącego. W konsekwencji ukształtowała się linia orzecznicza, uwzględniająca bogaty dorobek judykatury Trybunału Sprawiedliwości UE. Rozwój orzecznictwa na temat tzw. „kredytów frankowych” osiągnął swoje apogeum 25 kwietnia 2024 r. powzięciem przez SN w składzie całej Izby Cywilnej uchwały III CZP 25/22, mającej moc zasady prawnej *ex lege* (art. 87 ustawy o SN).

W uchwale SN podsumował dotychczasową linię orzeczniczą, przyjmując że:

1. W razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.

2. W razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

3. Jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron.

4. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy.

5. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Odstąpienie od zasady prawnej przyjętej przez skład całej izby SN jest zaś możliwe tylko poprzez wydanie kolejnej uchwały w analogicznym składzie (art. 88 ustawy o SN), co do dnia rozpoznawania skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie nie nastąpiło.

Zarzuty materialnoprawne podniesione w skardze kasacyjnej, w świetle stanowiska Izby Cywilnej SN wyrażonego w uchwale z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, nie mogły więc odnieść pożądanego przez skarżącego skutku. Przyglądając się treści sformułowanych zarzutów skargi kasacyjnej trzeba bowiem wskazać, że umowa stron niewątpliwie miała charakter abuzywny, nie było możliwe

rozróżnienie elementów klauzul abuzywnych, ich wyodrębnienie czy pozostawienie w części, tak jak nie byłoby możliwe dalsze rozliczanie umowy według sposobu wskazanego przez skarżącego. Rozstrzygnięcie Sądów *meriti* dostrzega wynikające z tego konsekwencje i jest w tym zakresie poprawne. Nie doszło więc w sprawie do naruszenia wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów prawa materialnego.

Z kolei zarzuty naruszenia prawa procesowego, w tym dotyczące dokonania ustaleń faktycznych bez oparcia na materiale zgromadzonym przez Sąd pierwszej instancji oparte są na nieporozumieniu i stanowią wyłącznie nieuprawnioną polemikę z orzeczeniem Sądu odwoławczego. Uregulowanie art. 382 w zw. z art. 391 i 316 k.p.c. nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego. Sąd drugiej może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania orzeczenia co do istoty sprawy sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 marca 2025 r., I CSK 2874/24). Takie działanie sądu nie narusza art. 235 k.p.c. W okolicznościach sprawy, choćby z uwagi na zastosowanie przepisów prawa materialnego i ich konsekwencje, Sąd *ad quem* nie miał obowiązku powielenia oceny dokonanej przez Sąd pierwszej instancji, dlatego nie naruszył wskazanych przepisów prawa procesowego.

Trzeba dodać, że podobne sprawy dotyczące zarzutów pozwanego w sporze z innymi osobami były już niejednokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który analogiczne skargi kasacyjne pozwanego wiele razy już oddalał. Taka sytuacja miała miejsce m.in. w wyrokach Sądu Najwyższego: z 12 grudnia 2024 r., II CSKP 2378/22, z 28 marca 2024 r., II CSKP 2294/22, z 8 marca 2024 r., II CSKP 1462/22 czy z 8 września 2022 r., II CSKP 1094/22. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie nie widzi jakichkolwiek wystarczających powodów by rozstrzygnięcie niniejszej sprawy miało być odmienne.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ oddalił skargę kasacyjną. O kosztach postępowania orzekł zaś na zasadach wynikających z art. 98 k.p.c.

Mariusz Załucki

Krzysztof Wesołowski

Kamil Zaradkiewicz

[SOP]

[r.g.]